

Kulturdirektoratet

01.03.2026

Høringssvar: Verdiprinsipper og strategi for rimelig betaling for kunstnerisk arbeid

Norske Dansekunstnere – forbundet for dansere, koreografer og pedagoger (NoDa) takker for muligheten til å svare på høringen. Vi leverer vårt individuelle høringssvar samt at vi er en del av Kunstnernetts felles svar på vegne av 19 kunstnerorganisasjoner. Vi fokuserer derfor i dette høringssvaret på dansekunstnernes særlige interesser og utfordringer i møte med verdiprinsippene.

Om Norske Dansekunstnere

NoDa organiserer om lag 900 dansekunstnere og er et nasjonalt fag- og kunstnerforbund for dansere, koreografer og pedagoger. Medlemmene har et profesjonelt virke av sammensatt karakter og bred individuell egenart. Vi representerer utøvende og skapende kunstnere i både det frie scenekunstheltet og ved private og offentlige teaterinstitusjoner. I tillegg representerer vi dansepedagoger i videregående skole, kulturskolen og ved private danseskoler. NoDa arbeider for å fremme og ivareta medlemmenes kunstneriske, faglige og økonomiske rettigheter og interesser. NoDa er i hovedsak finansiert gjennom medlemskontingent.

NoDa har tariffavtaler for dansere og koreografer i teatrene med Spekter som motpart, tariffavtale for undervisning av profesjonelle med PRODA profesjonell dansetrening som motpart, med Skuespiller- og danseralliansen samt individuelle avtaler med enkeltteatre og andre arbeidsgivere. Disse avtalene brukes som veiledende i rådgivning om rimelig betaling for kunstnerisk arbeid for dans.

Forbundet er medlem i Norwaco og forvalter vederlag for koreografi. Vi har veiledende satser for rimelig vederlag for koreografi, utarbeidet med referanse til koreografavtalen med Spekter og praksis i dansefeltet.

Generelle merknader til Verdiprinsippene

Vi er svært glade for at regjeringen følger opp *Kunstnarkår*. Vi setter pris på modellen som er valgt for utredning av verdiprinsippene med en arbeidsgruppe av representanter fra et bredt lag av interessenter. Dette er en god modell, som vi håper overføres i den videre

oppfølgingen av Kunstnarkår. Et viktig neste steg, etter at verdiprinsippene og strategien er ferdigutviklet, er å bedre sosiale rettigheter for kunstnere, pensjon og sykelønn. Vi ser frem mot også dette arbeidet.

Verdiprinsippene bygger på en god virkelighetsforståelse. De synliggjør utfordringer som er konsekvenser av kunstfeltets særlige strukturelle utfordringer. Vi setter derfor pris på at de tar med prinsipper som er lovfeste, men som likevel ikke etterfølges i tilstrekkelig grad. Her kan nevnes verdiprinsipp 5. at det skal inngås skriftlig kontrakt og 6. at riktig tilknytningsform skal avklares. Vi opplever det som viktig og riktig at dette er med som prinsipper selv om de allerede er lovfestet.

Verdiprinsippene treffer våre medlemmer både som arbeidstakere og arbeidsgivere, som oppdragstakere og oppdragsgivere. Våre medlemmer har et profesjonelt virke av sammensatt karakter innenfor danse- og scenekunstfeltet, filmsektoren og kommersiell sektor. Hoveddelen av våre medlemmer fungerer i det som kalles det frie feltet. Opp mot 90% av danseproduksjoner skapes via prosjektfinansiering med det resultat at det er store svingninger i økonomien til arbeidsgiverne og oppdragsgiverne. Grunnet prosjektstrukturen og få faste arbeidsgivere går man inn og ut av forskjellige inntektsforhold, tilknytningsforhold i tillegg til å drifte egne kunstneriske næringer.

For våre medlemmer som jobber under tariffavtalene våre synliggjør verdiprinsippene momenter som er selvfølgeligheter i deres arbeidsforhold. Så som rimelig betaling, kontrakt og rett tilknytningsform. For de tariffabelagte områdene av vårt virke fungerer derfor prinsippene mer som en verdsettelse av tariffavtalenes funksjon i å bidra til levedyktige liv og en bærekraftig bransje. Det er verd å merke seg at dette er mulig så lenge arbeidsgiverne har tilstrekkelig finansiering og bærekraftige rammer. Det er også verdt å merke seg at tariffavtalene er avgjørende for å finne rimelig betaling, men at virksomheter uten institusjonenes finanseringsmodell og omfang vil ha problemer med å følge prinsippene uten reduksjon i omfang av kunst.

Våre innspill:

Dersom Verdiprinsippene skal etterfølges og ha en reell effekt er det behov for en grunnleggende strukturell omstilling i vårt felt. En omstilling til en mer bærekraftig bransje også i det frie feltet. En omstilling som er nødvendig og etterlengtet, men likefullt en omstilling som krever tilrettelegging. Vi mener at prinsippene for rimelig betaling må kombineres med tilstrekkelige økonomiske rammer for både strukturell omstilling og for realistisk finansiering av danseproduksjoner. Vi er derfor svært skeptiske til at det allerede før strategien er på plass konkluderes med at man skal innføre disse uten økonomiske muskler.

Vi vet at regjeringen har som mål å løfte det frie feltet og sikre mer langsiktighet. Å få til dette målet er avgjørende for at verdiprinsippene skal ha den ønskede effekten.

Vi ber om at økonomi er en del av strategien for innføring av verdiprinsippene.

Virkelighetsforståelsen av hva prinsippene kan bidra med er godt forankret i Kunstnarkår. Vi mener at de i tillegg til det som beskrives der kan være en større mulighet for samarbeid mellom institusjoner og det frie feltet. Men at dette kun er mulig hvis det frie feltet har en struktur og økonomi som gjør at de faktisk kan følge prinsippene.

Vår tariffavtale med Spekter regulerer også at institusjonene har et ansvar for likeverdige vilkår hos underleverandører. Med en sikring av prinsipper og kapasitet som tilsier at det frie feltet har tilnærmet samme forutsetninger for å ha rimelig betaling for kunstnerisk arbeid vil samarbeidet være lettere å få til.

Internasjonalt erfaring

Norske Dansekunstnere er del av et nordisk nettverk av fagforbund for scenekunstnere. Vi slutter oss til vurderingen om at erfaringer fra Norden viser at bransjespesifikke avtaler er et utbredt virkemiddel. For øvrige tilbakemeldinger på internasjonale aspekter ved prinsippene viser vil vårt innspill med Kunstnernettverket

Våre innspill:

Innføring av Verdiprinsippene må følges opp med spesifikke avtaler tilknyttet også det frie feltet, statlige, kommunale og fylkesinstitusjoner som pr i dag ikke har tariffavtale for sin virksomhet. Disse må utvikles i dialog mellom kunstnerorganisasjonene, tilskuddsgivere, organisasjoner for arbeidsgiverne.

Avtalene må støttes av friske, øremerkede midler for å unngå reduksjon av kulturtilbudet. Disse må treffe både det frie feltets støtteordninger og våre sentrale arbeidsgivere så som skapende kunstners virksomheter, Skuespiller- og danseralliansen og scenekunstinstitusjonene.

Vi støtter anbefalingen om at konkrete verktøy og virkemidler må følge opp for å få reell innføring av verdiprinsippene. Vår kunstnermasse er både arbeidsgivere og arbeidstakere i løpet av en dag. Deres virksomhet passer sjelden inn i større arbeidsgiverorganisasjoner og belager seg heller på individuelle medlemskap i kunstnerorganisasjoner. Vi har derfor et til dels etablert tilbud av veiledning, verktøy og kursing av arbeidsgivere i dansefeltet. Med innføring av verdiprinsippene mener vi at det vil være et økt behov for denne typen tjeneste. Det er verd å se på om det er treffsikkert og kostnadseffektivt å bidra med offentlige midler til å bygge opp denne rådgivningstjenesten i kunstner- og kunstorganisasjonene heller enn at den enkelte kunstner eller finansieringsordningene skal stå for dette alene.

Vi foreslår derfor at kunstnerorganisasjonene som organiserer kunstnere som også har egne virksomheter, sammen med organisasjonene for kunstneriske virksomheter, kan avlaste det offentlige systemet.

Følg eller forklar

NoDa støtter innføring av «følg eller forklar»-prinsippet. Økt kunnskap om hvorfor verdiprinsippene virker vil kunne gi:

- øke transparensen om lønn eller honorarnivåer
- synliggjøre gratisarbeid
- synliggjøre omfanget av underfinansierte produksjoner som likevel gjennomføres takket være et presset spleiselag i form av underbetaling langt under tariff/bransjestandard.
- avklare omfang av bruk av feil tilknytningsform og strukturelle grunner for dette

Vår kommentar:

Denne type kunnskapsgrunnlag er verdifull innsikt, men bør ikke bli stående uten at det også fører til handling. I en strategiutvikling er det avgjørende å bestemme hva man skal med denne informasjonen.

Vi mener at Følg -eller forklar prinsipp forutsetter at avvik faktisk følges opp med treffsikre virkemidler for å bistå bransjen som helhet ved avvik. Her mener vi at krav kan og bør stilles til offentlige institusjoner og ha konsekvenser for styring og tilskudd dersom det avdekte avviket ikke bedres over tid.

Prosjektfinansierte arbeidsgivere/oppdragstivere har en svært begrenset omstillingskapasitet, høy, målrettet aktivitet under produksjon og viningsperioder og svært begrensede til ingen muligheter til å ha aktivitet utenom dette. Krav om rapportering, men uten at denne skal brukes til noe konkret, vil medføre økt unyttig administrasjon for kunstneriske virksomheter med liten administrativ kapasitet allerede.

Dersom avvik skal ha noen konsekvenser og reell funksjon for prosjektfinansierte og mindre virksomheter, men uten at det også er en bærekraftig plan for hvordan å bidra til å at disse har kapasitet til å lære og endre avvikende praksis vil sette kunstnerne og deres produksjonsapparat i en umulig situasjon.

Dersom det i stedet innføres rapportering, og dette gjøres parallelt med at det etableres tilstrekkelig langsiktighet rundt den enkelte kunstners produksjon, visning og drift, er det mulig å innføre prinsippene med rapportering og krav om at avvik som ikke rettes opp over

tid skal få konsekvenser for styring og tilskudd av også prosjektbaserte virksomheter. Først da får man reell kraft bak prinsippene og at de gjør en forskjell også for stabilitet i de skapende kunstnernes virke. Ikke bare et problem som belyses, et krav om å endre men samme umulige ramme for å få til denne endringen.

Selve verdiprinsippene

Norske Norskedansekunstnere støtter prinsippene, og vil særlig fremheve:

Beste praksis

I vårt felt finnes etablerte tariffavtaler, etablert praksis og standardkontrakter som bør brukes som norm i budsjettering, tilskuddsbrev og rapportering. Vi ser det som positivt at det anbefales at det utvikles prinsipper for beste praksis og mener at dette må og skal utvikles i tett dialog med kunstnerorganisasjonene og arbeidsgiverorganisasjonene.

Gratisarbeid som skjult subsidiering

Dansekunstere utfører i dag betydelig ubetalt arbeid. For koreografene er dette ofte forberedende arbeid før produksjon, prosjektledelse og arbeidsgiverarbeid. I tillegg avstår mange fra å få utbetalt vederlag for sitt åndsverk i prosjektbaserte produksjoner. Konsekvensene av dette er store. Vi mister kunstnerskap, levd erfaring gjennom et langt liv og vi ser at det krever en stabil økonomi via partner eller familie for å kunne stå over tid i yrket som koreograf. Dette bidrar negativt til mangfold blant kunstneriske uttrykk av levd erfaring. Det svekker også arbeidsmuligheter for alle andre dansekunstnere da de skapende er selve dynamoen i arbeidsmarkedet. Dette må anerkjennes som en strukturell utfordring. Avdekking av gratisarbeid, i kombinasjon med at denne kunnskapen skal ha påvirkning og konsekvenser, mener vi kan bidra positivt.

Riktig tilknytningsform skal avklares

Dette punktet ser vi som særlig utslagsgivende for vårt felt. En endring fra stor grad av oppdrag til at rett tilknytningsform benyttes er avhengig av omstilling og støtte for enkeltstående produksjoner. Dette er avgjørende for at dansekunstnere skal ha et stabilt virke som arbeidsgivere og at de som jobber hos dansevirksomheter skal ha de sosiale rettighetene de skal ha. Vi setter pris på at dette er såpass tydelig i verdiprinsippene og presiserer at det er behov for omstillingsmidler for å sikre dette.

Budsjettering

Vi mener at det er digitale løsninger som kan sikre dette der beste praksis satser kan legges til grunn for å lette arbeidet for kunstnerne med å finne rimelig betalingssatser. Samt at rapportering i forhold til budsjett kan gjøres i samme system slik at avvik fra budsjetterte midler til lønn og vederlag er lett å synliggjøre og forklare.

Strategi – veien videre

Det viktige arbeidet starter nå. Vi er enige i prinsippene og mener de er gode, men de alene er ikke nok. Våre innspill til verdiprinsippene er i stor grad rettet mot konsekvenser, behov for tilrettelegging og hvordan sikre innføring av disse. Strategien er derfor avgjørende.

Utarbeidelsen og gjennomføringen av strategien bør belage seg på systematisk involvering av kunstnerorganisasjoner, arbeidsgiverorganisasjonene og det offentlige apparatet for kunstnerøkonomisk tilskudd.

Strategien bør som et minimum inneha:

- tiltak med mål om økt kapasitet i feltet for å etterleve verdiprinsippene hos alle arbeidsgiverne
- metode for innhenting av kunnskap for måling av hvordan verdiprinsippenes etterfølgelse
- omstillingsmidler til å innføring verdiprinsippene
- en økonomisk plan for å gjøre innføring av verdiprinsippene mulig uten nevneverdig reduksjon i omfang av kulturlivet i Norge

Vi takker for muligheten til å gi innspill og stiller oss til disposisjon for videre dialog om hvordan verdiprinsippene kan omsettes i praksis.

Oslo 01.3.2026

Live Rosenvinge
Forbundsleder

Guro Rimeslåtten
Nestleder